

LIETUVOS GYVENTOJŲ GENOCIDO IR REZISTENCIJOS TYRIMO CENTRAS

Dr. Sandra Grigaravičiūtė

Okupacinių režimų veiklos tyrimo ir viešinimo
skyriaus vyriausioji istorikė

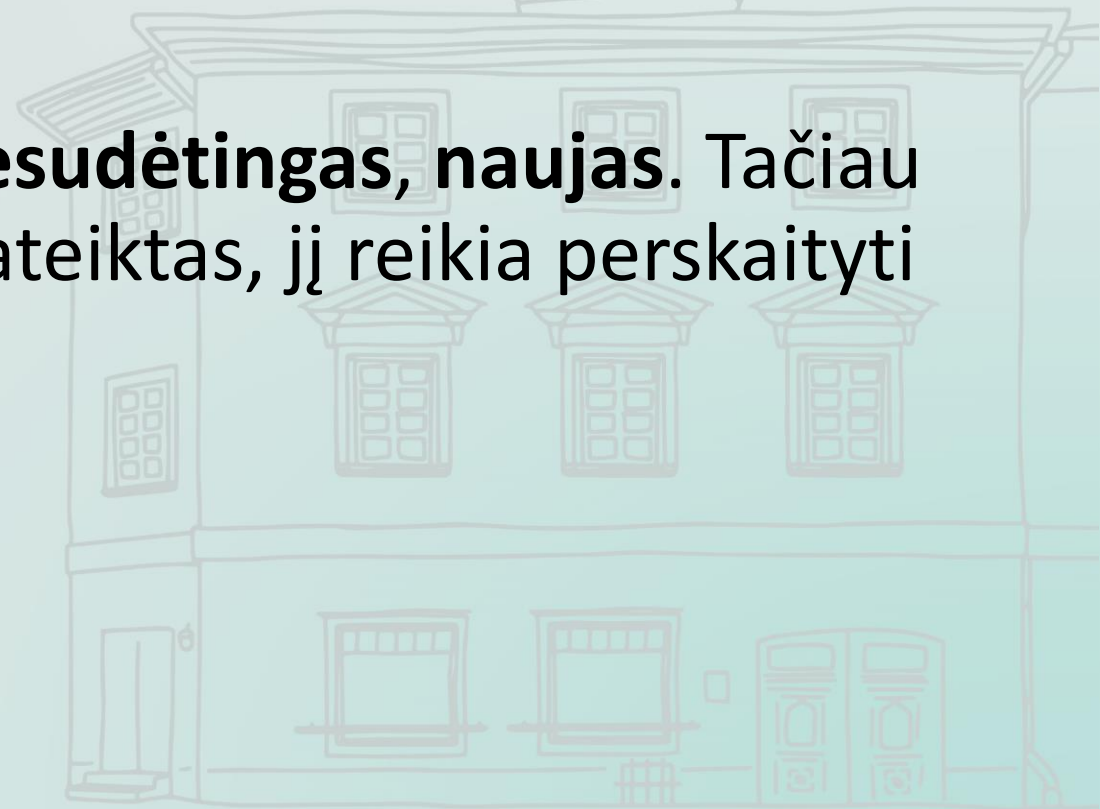
***Konteksto ir istorinio konteksto samprata
filosofų, filologų, psichologų, istorikų
darbuose bei istorinio konteksto suvokimo
gebėjimų ugdymas istorijos pamokose***

Įvadas

Istorinis kontekstas tapo trečiaja skale, po savarankiškumo ir sudėtingumo skalių, naudojama mokinių pasiekimų lygių požymiams nustatyti.

Išskirti trys lygiai – **gerai žinomas, nesudėtingas, naujas**. Tačiau istorinio konteksto apibrėžimas nepateiktas, jį reikia perskaityti tarp eilučių.

Užsienio autorių (Lukas Perikleous, Alex Ford, Louise Zarmati) darbuose, skirtuose istorinio mąstymo gebėjimų augimui pamatuoti, taip pat ne visada yra išskiriamas istorinis kontekstas, kaip antrinė istorijos sąvoka (arba konceptas). Taip yra todėl, kad vietoje sąvokos „**istorinis kontekstas**“ naudojama kita, savo turiniu panaši antrinė istorijos sąvoka – „**istorinė empatija**“.

Istorinio konteksto samprata yra **svarbi** nes:

- 1) įvykių, reiškinių, procesų ir asmenybių neįkontekstinimas istoriniame laike, erdvėje, gamtinėje-kultūrinėje aplinkoje, veiklose, veda prie paviršinio suvokimo, paviršutinių apibendrinimų ir, galiausiai, prie neteisingų išvadų;
- 2) Vytauto Kavolio žodžiais tariant, yra „istorinio naratyvo stabilumo garantija“;
- 3) sudaro prielaidas priimti tinkamą moralinį/etinį sprendimą, kuris labai svarbus vertinant mokinio istorinės sąmonės iš(si)ugdymo lygmenį.

Pranešimu siekiama **dviejų tikslų**:

- 1)** atskleisti konteksto ir istorinio konteksto sampratas filosofų, filologų, psichologų ir istorikų darbuose;
- 2)** pateikti istorinio konteksto suvokimo gebėjimų ugdymo istorijos pamokose pavyzdžių, remiantis tęstinio leidinio „Lietuvos gyventojų genocidas“ VI tomo ir jo papildymų medžiaga.

Teorinė dalis. 1. Konteksto samprata.

1.1. Žodynuose

Sąvoka „kontekstas“ turi *tiesioginę* ir *perkeltinę* reikšmes.

Tiesiogine prasme kontekstas reiškia „prasmės atžvilgiu išbaigtą teksto ištrauką, leidžiančią tiksliai suprasti į ją įeinančio žodžio, posakio ar sakinio reikšmę“.

Perkeltine prasme, kontekstas yra „koko nors fakto, įvykio, reiškinio **aplinkybės, sąlygos, aplinka**“.

Istorijos ugdyme(si) „konteksto“ sąvoką būtų galima naudoti abejomis jos prasmėmis:

Pirmąja prasme tai gali būti istorinio šaltinio ar istorinio teksto ištrauka, pagrindžianti mintį ar idėją.

Antrąja, – atskleidžianti geografinę (gamtinių sąlygų visuma), socialinę (buities ir gyvenimo sąlygos) fakto ar įvykio **aplinką**, laiko (kada), vietos (kur), būdo (kaip) ir priežasties (kodėl) **aplinkybes** bei istorinių reiškinių santykius ir/ar **sąsajas**, istoriniams faktams, įvykiams ir reiškiniams įtakos turinčius **veiksnius**.

Vokiečiai sąvoką „kontekstas“ kildina iš XVI a. pasiskolinto lotyniško daiktavardžio „contextus“, reiškiančio ryšį arba saitą (sąryšį).

Lingvistikos srityje kontekstas reiškia žodžio ar veiksmo aplinką, ryšį, sąsają.

Švietimo srityje kontekstas suvokiamas kaip sąsaja, ryšys, į kurį atsižvelgiant tam tikri dalykai yra arba turi būti svarstomi.

Diplomatikos srityje kontekstas reiškia pagrindinę dokumento dalį, kurioje yra teisinis turinys.

1.2. Filologės ir filosofės darbuose

Filologė **Jolanta Vaskelienė**.

Kontekstu, jos tekste, įvardijama „žodžio, žodžių junginio, frazės, posakio, sakinio aplinka“, „tų elementų vartojimo kalboje sąlygos, iš kurių galima **nustatyti tikslią jų reikšmę**“.

Konteksto paskirtis – „**neutralizuoti kalbos vienetų daugiareikšmiškumą**, nustatant to vieneto reikšmę“.

„Kontekstas – tai sakytinė arba rašytinė **lingvistinė aplinka**, iš kurios galima nustatyti tikslią kalbos vieneto (žodžio, žodžių junginio, frazės, sakinio) reikšmę, sutinkančią su viso teksto prasme“.

Filosofė J. Jonutytė pasiūlė skaitytojui du įsigilinimo į kontekstą būdus. *Vienas jų* – „kuo smulkiau išdėstyti įvairios svarbos (būtinus ar atsitiktinius) tarpusavyje susijusius įvykius“ (žr. **1 lentelę**), o *kitas*, – išsiaiškinti, „kaip bendražmogiškai suprantama (minties ar mąstysenos) atmosfera“, koks yra mąstymo būdas.

1 lentelė. 1918 m. gegužės 1–31 d. įvykiai/faktai susiję su lietuvių, Lietuvos pavaldinių ir Lietuvos likimu

Data	Įvykis/faktas
1918 m. gegužės 2 d.	Lietuvos Tarybos Prezidiumo posėdis. Svarstomi klausimai: susisiekimas, priešvalstybinė agitacija, delegacija į Berlyną. Išklaustas VLTR delegato dr. Alekno pranešimas ir nutarta delegaciją priimti gegužės 8 d. A. Smetonos vizitas į Kauną pasitarti su VKVL ir Oberosto vadovybe dėl Lietuvos ateities.
1918 m. gegužės 4 d.	Kaizerio pripažinimo dokumentas atsiųstas į Kauną ir įteiktas Lietuvos Tarybos pimininkui Antanui Smetonai.
1918 m. gegužės 4 d.	Jonui Vileišis paskirtas Lietuvos Tarybos įgaliotiniu Ukrainoje. Siunčiamas „pasitarti su tenykščia valdžia dėl tenai apsigyvenusių lietuvių pabėgėlių grąžinimo Lietuvon“.
1918 m. gegužės 4, 6 d.	Lietuvos Tarybos Prezidiumo posėdis. Surašytas raštas „vokiečių karo valdžiai dėl pabėgėlių grąžinimo“. Nutarta išduoti įgaliojimus T. Prapuolenytei, J. Jasienskiui, P. Linartui ir P. Jakubėnui pasiskolinti lėšų mokyklų ir šelpimo įstaigų grąžinimui .
1918 m. gegužės 8 d.	Lietuvos Taryba surengė priėmimą VLTR delegacijoms. Jos pripažino Lietuvos Tarybą „aukščiausiu ir vieninteliu mūsų tautos organu“.
1918 m. gegužės 9–11 d.	Lietuvos Tarybos delegatų – A. Smetonos, A. Stulginskio ir M. Yčo derybos Kaune su Oberosto vadovybe.
1918 m. gegužės 11 d.	„Lietuvos aide“ pranešta, kad Lietuvoje gyvenantys asmenys, išduodant jiems pasus ir kitus asmens dokumentus, bus įrašomi ir laikomi „Lietuvos pavaldiniais“.
1918 m. gegužės 13 d.	Lietuvos Tarybos Prezidiumo posėdis. Aptarti derybų su Oberosto vadovybe Kaune rezultatai.
1918 m. gegužės 15 d.	Lietuvos Tarybos Prezidiumo posėdis. Nutarta pavesti Č. L(i)andsbergiui „rūpintis tremtinių ir išgabentų iš Lietuvos Rusijon įstaigų grąžinimu atgal Lietuvon ir įgalioti jį šiuose reikaluose atstovauti Lietuvos Tarybą prieš rusų, vokiečių ir kitas valdžias“.
1918 m. gegužės 22 d.	Lietuvos Tarybos Prezidiumo posėdis. Patvirtintos algos Tremtinių ir belaisvių grąžinimo Komisijos valdininkams bei įgaliotiniams.
1918 m. gegužės 27 d.	Lietuvos Tarybos Prezidiumo posėdis. Nutarta įgalioti K. Olšauską, A. Voldemarą ir J. Purickį „atstovauti Lietuvos reikalais užsienyje, vadovaujantis Tarybos nurodymais“. Visi šie asmenys buvo Lietuvių biuro Berlyne naiai.
1918 m. gegužės 28 d.	Lietuvos Tarybos Prezidiumo posėdis. Nutarta įgalioti baroną Vilgelmą Egertą (atvykusį iš Kubanės) tartis su Rusijos vyriausybės įstaigomis dėl asmenų, norinčių dirbti valdininkais Lietuvos įstaigose, sugrąžinimo. Nutarta įgalioti Konstantiną Markovą Kalugoje ir Vologdoje rūpintis grįžtančių lietuvių tremtinių reikalais. Patvirtintas J. Vileišio išduotas įgaliojimas Juozui Jankevičiui Ukrainoje (Kijeve) – Vyniausios lietuvių tarybos Ukrainoje pimininkui, rūpinti tremtinių reikalais ir grąžinimu Lietuvon, atstovauti šiuose reikaluose Lietuvos Tarybą prie Ukrainos valdžios .
1918 m. gegužės 29 d.	Lietuvos Tarybos Prezidiumo posėdis. Nutarta kreiptis į VKVL ir prašyti tarpininkauti dėl Ungenio ligoninės pargabenimo.

1.3. Psichologo ir inžinieriaus/ekonomisto darbuose

Psichologas **Vaclovas Martišius**.

Jis kontekstu vadina „aplinkos, užduoties, veikėjo ypatybes, kurios, nebūdamos individo pažintinės veiklos centre, gali veikti arba veikia jos rezultatus“.

Išskyrė **tris konteksto tipus**: veikėjo, užduoties ir aplinkos.

Dirbtinio intelekto (DI) kūrėjų kontekstas – suvokiamas kaip „žinių **struktūravimo** ir panaudojimo, **sprendžiant problemas**, priemonė“, o inžinieriaus požiūriu, „kontekstas yra svarbių **sąlygų ir aplinkos įtakų visuma**, kuri **paverčia situaciją vienareikšmiška** ir suprantama“.

Inžinierius ir ekonomistas **Klaus Schwab**.

„**Konteksto suvokimą**“ vadina „protu“ ir apibrėžia, kaip įgytų **žinių supratimą ir pritaikymą**; gebėjimą ir norą numatyti naujas tendencijas ir „sujungti taškus“.

2. Istorinio konteksto samprata

Istorinio konteksto sąvoka istorikų ir edukologų (istorijos dėdaktų) darbuose dažniausiai minima kalbant apie mokinių:

- **istorinio tyrimo gebėjimų** ugdymą(si) (S. Wineburg);
- **darbą su istorijos šaltiniais** (M. Maniušis),
- **istorinio mąstymo ugdymą(si)** (A. Ford; L. Zarmati),
- **istorinės empatijos ugdymąsi** (L. Perikleous; ET principai ir gairės).

Alexas Fordas įvardija istorinį kontekstą, kaip gebėjimų vartoti antrines istorijos sąvokas – istorijos įrodymai, interpretavimas, istorinė perspektyva – požymį.

2 lentelė. Paimta iš: Maniušis M. Mokinių istorinio raštingumo ugdymas(is) dirbant su istorijos šaltiniais pagrindinio ugdymo trečiajame konkurse. Mokslo daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, edukologija (S 007). Kaunas, 2022, p. 74–75.

Gebėjimo suvokti ISTORIJOS ĮRODYMUS požymiai	C1 Gebėjimas padaryti išvadas iš šaltinių.	Rašydami istoriją turime kurti įrodymais pagrįstas praeities interpretacijas. Išvados yra paimitos iš įvairių pirminių šaltinių, kad būtų sukurtos praeities interpretacijos.
	C2 Gebėjimas peržiūrėti skirtingus šaltinius.	Istorijos įrodymai turi būti iš skirtingų šaltinių, kad teiginiai nebūtų iš vieno šaltinio. Skirtingi įrodymai reiškia, kad reikia patikrinti pirminius ir / ar antrinius šaltinius.
	C3 Gebėjimas naudoti šaltinį, kaip įrankį.	Istorijos įrodymai turi daug panaudojimo būdų. Istorijos įrodymų naudingumas priklauso nuo konkretaus tyrimo ar keliamų klausimų.
	C4 Gebėjimas įvertinti šaltinius.	Darbas su įrodymais prasideda prieš šaltinio skaitymą, galvojant apie tai, kaip istorinio šaltinio autorius ir jo siekiamas tikslas galėjo paveikti numatomą auditoriją.
	C5 Gebėjimas įdėti šaltinius į kontekstą.	Istoriniai įrodymai turi būti suprantami atsižvelgiant į laikmetį. Tai reiškia, kad reikia pagalvoti apie kontekstą , kuriame buvo sukurtas šaltinis ir kokios sąlygos bei požūriai egzistavo tuo metu.
Gebėjimo INTERPRETUOTI požymiai	D1 Gebėjimas identifikuoti interpretaciją.	Istorinių interpretacijų yra visur. Kiekviena parašyta istorija yra tam tikra interpretacija. Praeitis nėra fiksuota, ji kuriama per interpretacijas.
	D2 Gebėjimas daryti išvadas iš interpretacijų.	Galima daryti išvadas iš praeities interpretacijų, kaip ir dirbant su istorijos šaltiniais. Išvados atskleis tam tikros interpretacijos siunčiamą žinią.
	D3 Gebėjimas įvertinti interpretacijas.	Visada reikia atsižvelgti į autoriaus požiūrį. Tai reiškia, kad reikia atsižvelgti į jų požiūrį, tikslą, auditoriją ir įrodymus, pasirinktus jų interpretacijai kurti, ir kaip tai gali turėti įtakos galutiniam aiškinimui.
	D4 Gebėjimas įžvelgti interpretacijos kontekstą.	Istorinės interpretacijos turi būti suprantamos jų pačių laikmetyje (sąlygose). Tai reiškia, kad būtina galvoti apie kontekstą , kuriame ji buvo sukurta, kokios sąlygos ir nuomonės tuo metu egzistavo ir kaip tai galėjo paveikti galutinį aiškinimą.
Gebėjimo įvertinti ISTORINĖ PERSPEKTYVĄ požymiai	F1 Gebėjimas įvertinti pasaulėžiūrą.	Šiuolaikinių žmonių pasaulėžiūra skiriasi nuo žmonių pasaulėžiūros praeityje. Skirtingi įsitikinimai, vertybės ir motyvai. Negalime vertinti pasaulėžiūros iš šiuolaikinės perspektyvos.
	F2 Gebėjimas susieti perspektyvą su kontekstu.	Istorinių asmenybių perspektyva geriausiai suprantama suvokiant kontekstą (laiko, vietos, politinį), kuriame tuo metu žmonės gyveno, ir pasaulėžiūras , kurios jiems tuo metu darė įtaką.
	F3 Gebėjimas pamatyti perspektyvą per įrodymus / pateikiant įrodymus.	Žvelgiant į istorinio veikėjo perspektyvą, reikia daryti išvadas apie tai, kaip žmonės galvojo ir jautėsi praeityje. Praeities įsivaizdavimui nereikėtų naudoti šiuolaikinių pasaulėžiūrų.
	F4 Gebėjimas pamatyti ir suvokti istorinės perspektyvos skirtingumą.	Skirtingos istorinės asmenybės turi skirtingą įvykių, kuriuose jie dalyvavo, patirtį. Istorinių perspektyvų įvairovės supratimas yra raktas į istorijos supratimą.

Vokiečių teikiamuose patarimuose istorijos mokytojams ir moksleiviams, kaip įkontekstinti istorinį šaltinį, **istorinis kontekstas** reiškia **struktūras, procesus ir įvykius**, kurių metu parašytas šaltinis arba šaltinyje aprašytas procesas. Taigi jis **nurodo laiką** prieš pat šaltinio įvykius, jų metu ir po jų.

Teksto istorinis kontekstas – priežastys, iniciatoriai, poveikis, pasekmės.

Nurodyti **trys klausimai**, į kuriuos turi atsakyti mokinys, rekonstruodamas **istorinį kontekstą**.

1) Kaip šaltinyje pateiktas **vidinis** istorinis kontekstas (teksto kūrimo metu).

2) Koks yra **išorinis** istorinis kontekstas (prieš ir po teksto sukūrimo datos).

3) Ką reiškia įtraukti **istorinį kontekstą**? Tai reiškia fiksuoti įvykius prieš, per ir po šaltinio parašymo, t.y. reikia fiksuoti įvykius ir faktus, kurie turi **įtakos** šaltinio atsiradimui.

Istorikas ir edukologas **Martynas Maniušis**.

Istorinio konteksto atskleidimui pasiūlė **tris klausimus**:

- 1) Kas vyko pasaulyje šaltinio sukūrimo (atsiradimo) metais;
- 2) Kur ir kada šaltinis buvo sukurtas;
- 3) Kokią reikšmę šaltinio autoriui turėjo šaltinio sukūrimo aplinkybės.

Su istoriniu kontekstu siejami **keturi mokinių gebėjimai:**

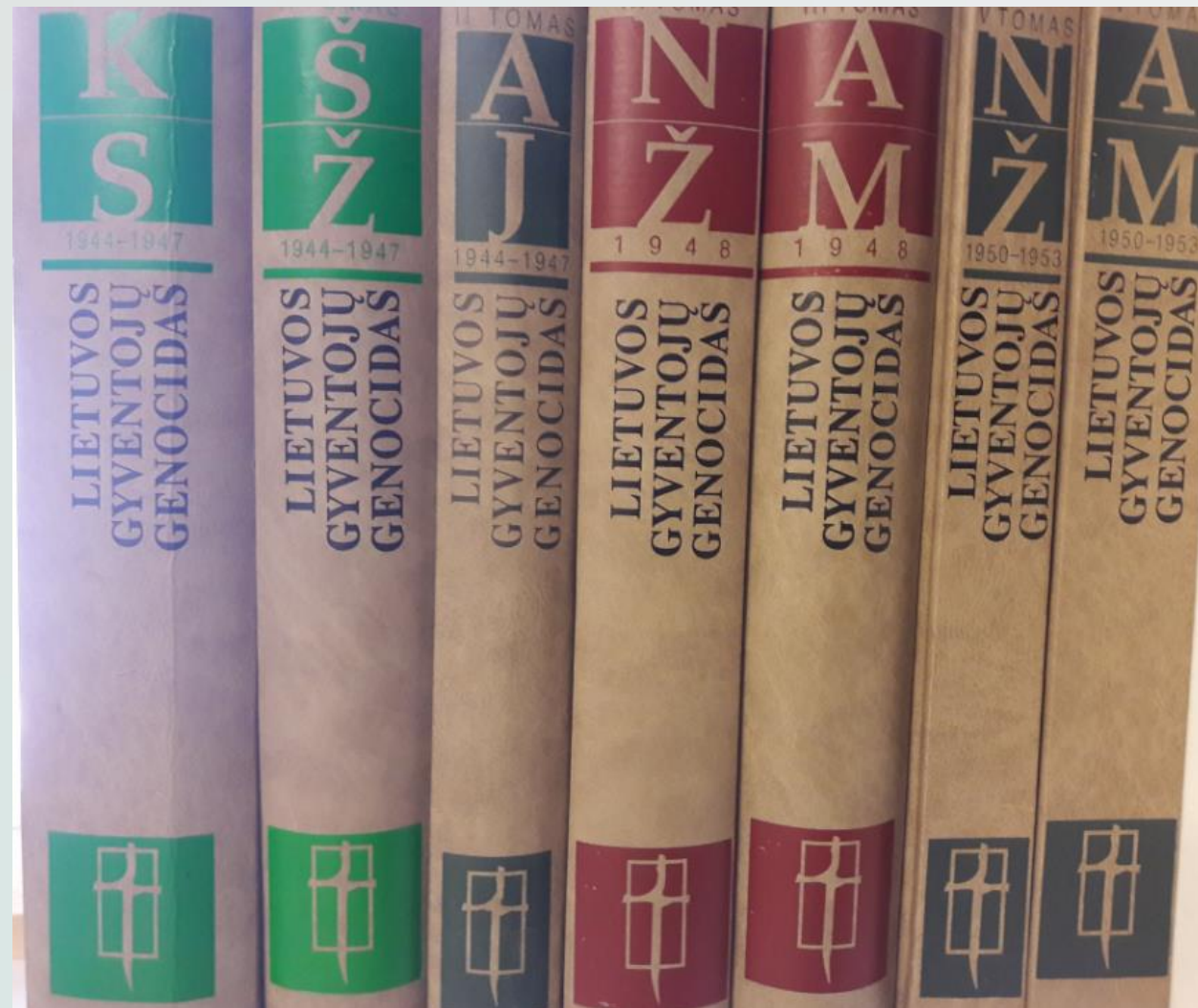
- 1) įdėti šaltinius į **kontekstą** (vokiečių mokykla);
- 2) išvelgti interpretacijos **kontekstą** (A. Ford, 2015; L. Zarmati, 2019);
- 3) susieti perspektyvą su **kontekstu** (A. Ford, 2015);
- 4) **rekonstruoti istorinį kontekstą** iš istorinio šaltinio (M. Maniušis, 2018).

Praktinė dalis. 3. Istorinio konteksto suvokimo gebėjimų ugdymo istorijos pamokose pavyzdžiai, remiantis tęstinio leidinio „Lietuvos gyventojų genocidas“ VI tomo ir jo papildymų medžiaga

3.1. Trumpai apie tęstinį leidinį „Lietuvos gyventojų genocidas“

Pirmasis tomas buvo išleistas 1992 m. Po septynerių metų, pataisytas ir papildytas, jis buvo išleistas antrą kartą. Šiais metais (2022 m.) leidžiamas paskutinis šio leidinio – 6-tas tomas ir jame esantys 1–5 tomų papildymai.

Nuo 2023 m. visuose šešiuose tomuose esanti informacija bus perkelta į elektroninę erdvę ir bus pasiekama Lietuvos ir užsienio skaitytojui.

3.2. Praktinės užduotys

1 užduotis. Koks laiko, vietos ir aplinkybių istorinis kontekstas sieja A, B ir C šaltinius.

A šaltinis. Jono Barčo biograma (Šaltinis: *Lietuvos gyventojų genocidas*. t. 6. 1954–1989; 1990–1991. Vilnius, 2022, p. 389)

Barčas Jonas, Jono, g. 1906, gyv. Rituliškių k., Raseinių r., valst. Tremtis – 1948 05 22 Zulumajus, Zimos r., Irkutsko sr. – Zima, Irkutsko sr.; paleistas 1957 05 14, 1958 grįžo į Lietuvą, 1986 mirė. ANK TB

sūnus **Barčas** Barščius Stasys, Jono, g. 1936, gyv. Rituliškių k., Raseinių r., moksleivis. Tremtis – 1948 05 22 Zulumajus, Zimos r., Irkutsko sr. – Zima, Irkutsko sr.; paleistas 1957 05 14, 1957 grįžo į Lietuvą. ANK TB

B šaltinis. Marcijanos Gabrielaitienės biograma (Šaltinis: *Lietuvos gyventojų genocidas*. t. 6. 1954–1989; 1990–1991. Vilnius, 2022, p. 393)

Gabrielaitienė Marcijana, Vinco, g. 1902 (1897), gyv. Juodžių k., Joniškio r., valst. Tremtis – 1948 05 22 Veršina Tortunas, Sovetskio r., Krasnojarsko kr. – Maganskas, Sovetskio r., Krasnojarsko kr.; paleista 1957 11 12, 1957 grįžo į Lietuvą, 1980 mirė. ANK TB

C šaltinis. Petro Janušausko biograma (Šaltinis: *Lietuvos gyventojų genocidas*. t. 6. 1954–1989; 1990–1991. Vilnius, 2022, p. 395)

Janušauskas Petras, Jono, g. 1902, gyv. Paežerių k., Radviliškio r., valst. Tremtis – 1948 05 22 Birisukas, Partizanskojės r., Krasnojarsko kr. – 1949 Algatujus, Tulūno r., Irkutsko sr.; paleistas 1957 01 14, 1957 grįžo į Lietuvą, 1989 mirė.

Žmona Petronėlė **Janušauskienė** su vaikais ištremta 1949. ANK TB

2 užduotis. Rekonstruokite istorinį kontekstą (procesus ir įvykius) iš A, B, C, D, E, F šaltinių.

A šaltinis. Elenos Bajoraitės biograma (Šaltinis: *Lietuvos gyventojų genocidas*. t. 6. 1954–1989; 1990–1991. Vilnius, 2022, p. 11)

Bajoraitė Elena, Antano, g. 1930, gyv. Kaune, tarnaut. Suimta 1955 11 02, kalinta Kaune, 1956 02 02 Vilniuje. LSSR Aukšč. Teismo 1956 01 12 nuteista ketveriems metams lagerio. Išv. į lag. – 1956 03 28 Siblagas, Kemerovo sr.; paleista 1956 06 26, grįžo į Lietuvą.

Per Vėlinės kapinėse giedojo Lietuvos himną. BBK KGB

B šaltinis. Rimanto Baužio biograma (Šaltinis: *Lietuvos gyventojų genocidas*. t. 6. 1954–1989; 1990–1991. Vilnius, 2022, p. 13)

Baužys Rimantas, Prano, g. 1954, gyv. Kaune, spec. m-los moksleivis. Suimtas 1972 05 18, kalintas Kaune, 1972 07 31 Vilniuje. LSSR Aukšč. Teismo 1972 10 03 nuteistas vieneriems metams šešiams mėnesiams lagerio. Išv. į lag. – 1972 11 03 Archangelsko sr.; paleistas 1973 11 30, 1973 grįžo į Lietuvą.

Dalyvavo protesto demonstracijoje dėl Romo Kalantos žūties. ANK BBK KGB

C šaltinis. Jono Duobos biograma (Šaltinis: *Lietuvos gyventojų genocidas*. t. 6. 1954–1989; 1990–1991. Vilnius, 2022, p. 18)

Duoba Jonas, Antano, g. 1898, gyv. Juškų k., Šakių r., miškin. Suimtas 1957 01 31, kalintas Vilniuje, Kaune, LSSR Aukšč. Teismo 1957 04 04 nukreiptas priverstiniam gydymui, 1957 04 21 išv. į kalėjimo tipo psych. ligoninę – Leningradas; paleistas 1962 04 11.

Rašė sovietinę valdžią kritikuojančius skundus. BBK KGB

D šaltinis. Jono Ivanausko biograma (Šaltinis: *Lietuvos gyventojų genocidas*. t. 6. 1954–1989; 1990–1991. Vilnius, 2022, p. 20)

Ivanauskas Jonas, Antano, g. 1932, gyv. Kaune, darbin. Suimtas 1974 01 30, kalintas Kaune, Vilniuje. LSSR Aukšč. Teismo 1974 09 20 nuteistas dviem metams lagerio.

Perspausdino maldaknygę. BBK KGB

E šaltinis. Jono Balčiūno biograma (Šaltinis: *Lietuvos gyventojų genocidas*. t. 6. 1954–1989; 1990–1991. Vilnius, 2022, p. 11)

Balčiūnas Jonas, Jono, g. 1927, gyv. Panevėžyje, kunigas, pogr. org. Vadovas. Suimtas 1954 08 25, kalintas Panevėžyje, 1954 12 28 Vilniuje, 1955 02 28 Šilutėje. LSSR Aukšč. Teismo 1954 12 24 nuteistas dešimčiai metų lagerio ir penkeriems tremties. Išv. į lag. – Jaroslavl'io sr.; paleistas 1955 11 23, grįžo į Lietuvą. Suimtas 1956 12 06, kalintas Pakruojuje, Vilniuje. Išv. į lag. – 1957 06 10 Oziorlagas, Irkutsko sr. – 1961 04 10 Dubravlagas, Mordovija; paleistas 1965 09 08, grįžo į Lietuvą.

Moksleivių pogr. org. *Atžalynas (Laisvės kovūnai)* iniciatorius ir vadovas; neginkluotos antisovietinės rezistencijos dalyvis. BBK KGB RTK

F šaltinis. Algirdo Liorento biograma (Šaltinis: *Lietuvos gyventojų genocidas*. t. 6. 1954–1989; 1990–1991. Vilnius, 2022, p. 30)

Liorentas Algirdas, Jono, g. 1936, gyv. Kaune, stud., pogr. org. *Geležinis Vilkas* vadovas „Jovaras“. Suimtas 1956 02 09, kalintas Kaune, Vilniuje. LSSR Aukšč. Teismo 1956 05 12 nuteistas dešimčiai metų lagerio. Išv. į lag. – 1956 06 02 Dubravlagas Javosas, Zubova Polianos r., Mordovija, 1956 09 13 mirė lageryje.

1955 02 iškelė Trispalvę. BBK KGB

Išvados (1)

1. Apibendrinant įvairių sričių mokslininkų pateikiamas „konteksto“ sampratas galima teigti, kad filologams ir inžinieriams, apibrėžiant kontekstą svarbus yra reikšmės/**prasmės** suvokimas, filosofams – laikmečio **vertybių** suvokimas, psichologams – **poveikio** pažinimo procesui suvokimas, inžinieriams/ekonomistams, DI kūrėjams – galimybė konteksto suvokimą **paversti perkeliamuju gebėjimu.**

Išvados (2)

2. Apžvelgus istorikų ir edukologų (istorijos dėdaktų) istorinio konteksto sampratą konstatuotina, kad su antrine istorijos sąvoka – istorinis kontekstas – siejami **keturi mokinių gebėjimai**: 1) įdėti šaltinius į **kontekstą**; 2) įžvelgti interpretacijos **kontekstą**; 3) susieti perspektyvą su **kontekstu**; 4) **rekonstruoti istorinį kontekstą** iš istorinio šaltinio.

3. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro, nuo 1992 m. leidžiamo tęstinio leidinio „Lietuvos gyventojų genocidas“ I–VI tomų, medžiaga puikiai tinka mokinių gebėjimų, – rekonstruoti istorinį kontekstą iš istorinių šaltinių ir įdėti šaltinius į istorinį kontekstą, ugdymui(si).

1 ir 2 užduoties atsakymai

1 užduoties atsakymas. A, B, C šaltiniuose minimi asmenys buvo išvežti per Sovietų Sąjungoje 1948 m. gegužės 22–23 d. įvykdytą operaciją „Vesna“. Tuo metu buvo ištremti 39 766 žmonės. Operacijos tikslas – „nacionalistinių grupuočių Lietuvoje susilpninimas ir likvidacija“. Ištremti partizanai, jų šeimų nariai, ūkininkai.

2 užduoties atsakymas. Po Stalino mirties masinių Lietuvos gyventojų trėmimų nevyko, ginkluotas antisovietinis pasipriešinimas buvo nuslopintas, tačiau tauta nenustojo priešintis. Stiprėjo neginkluota antisovietinė rezistencija, vyko įvairių formų akcijos ir protestai dėl Bažnyčios persekiojimo ir tikinčiųjų diskriminavimo, stiprėjo įvairių formų kultūrinė rezistencija. Todėl represinių struktūrų dėmesys koncentravosi į potencialius sovietų valdžios priešus – Katalikų Bažnyčią, akademinį jaunimą. Per šį laikotarpį ypač aktyviai reikėsi jaunimas – moksleiviai ir studentai. Vidurinėse ir aukštosiose mokyklose kūrėsi jaunimo pagrindinės organizacijos.

Dr. Sandra Grigaravičiūtė

Okupacinių režimų veiklos tyrimo ir viešinimo
skyriaus vyriausioji istorikė

sandra.grigaraviciute@genocid.lt

Tel. +370 676 67199

LIETUVOS GYVENTOJŲ GENOCIDO IR REZISTENCIJOS TYRIMO CENTRAS